

Lovorka Čoralić (ur.), *U potrazi za mirom i blagostanjem. Hrvatske zemlje u 18. stoljeću*, u: Zoran Ladić (ur.), *Biblioteka Povijest Hrvata*, sv. V., Matica hrvatska, Zagreb, 2013., XII + 553 str.

Matica hrvatska kao najstarija i najdugovječnija kulturna nacionalna udruga od svog osnutka 1842. godine sustavno njeguje i promiče hrvatski nacionalni i kulturni identitet u područjima umjetničkog, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva. Jedan je od najvećih i najvažnijih nakladnika knjiga i časopisa u Hrvatskoj i danas. Tako je i knjiga što ćemo ju kratko prikazati iznjedrena kao velik izdavački projekt Matice hrvatske u sklopu kojeg se planira objaviti sedam svezaka koji bi predstavili hrvatsku prošlost na jedan nov način u odnosu na dosadašnja slična pregnuća u Hrvatskoj. Vodstvo Matice hrvatske povjerilo je ovaj iznimno osjetljiv i složen izdavački program Zoranu Ladiću, našem uglednom medijevistu i paleografu, znanstvenom savjetniku na Odsjeku za povijest Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. On je, kao nositelj cjelokupnog Projekta, njegova osmišljavanja i realizacije, urednik *Biblioteke Povijest Hrvata*.

Ovaj svezak, peti od zamišljenih sedam, broji tri cjeline, koje se raščlanjuju u dvadesetpet poglavlja, a ovi u niz pomno osmišljenih potpoglavlja. Novina, u odnosu na dosadašnje preglede nacionalne povijesti, koju valja naglasiti jest što svako poglavlje obrubljuje popis izvora i/ili literature što uvelike olakšava daljnje studiranje nekih tema otvorenih određenim poglavljem.

U prvoj cjelini naslovljenoj *Opći pregled – temeljne razvojne sastavnice* (str. 3–256) sudjeluje trinaest autora. Maja Katušić posve prikladno pruža pregled političkih zbivanja. Na njezin se tekst oslanja poglavlje Ivane Horbec koja predstavlja promjene političkih ustanova što su zahvatile hrvatski povijesni prostor toga vremena. Robert Skenderović piše o demografskim pitanjima počevši od općih značajki demografskih gibanja do struktura obitelji. Urbani razvoj kontinentalne i južne Hrvatske obradili su autorski dvojac Irena Benyovsky Latin i Darko Vitek. Plemićki stalež na ovim prostorima koji se javlja u raznim nomenklaturama (npr. magnati, vlastela, jednoselci, armalisti i sl.) opisala je Nataša Štefanec dok je za temu selo i seljački svijet to učinio autorski dvojac Lovorka Čoralić i Milan Vrbanus. Potonji su autori predstavili i gospodarske aspekte toga doba ukazavši na stanje u poljoprivredi, ribarstvu, obrtima, pomorstvu i trgovini. Preustroj Vojne krajine, austrijske ratove te teritorijalne ustroje i vojne postrojbe duž hrvatskog Jadrana predstavili su Alexander Buczynski i Lovorka Čoralić. Zrinka Novak piše o reformama koje su zadesile Crkvu 18. stoljeća, o nekatoličkim vjerskim zajednicama, novim katoličkim redovima, utjecaju redovništva na vjerski život stanovništva te o pučkoj pobožnosti. O intelektualnom razvoju, tj. o kultiviranju narodnog jezika, otkrivanju nacionalne povijesti, javnom odgoju i obrazovanju piše Teodora Shek Brnardić. Prikaz reformskih zahvata, studija prava i onodobnih pravnih djela napisala je Nella Lonza. Prva cjelina zaokružena je poglavljem o svakidašnjici, autorskog dvojca Ivane Jukić i Maje Katušić, koje pruža odlučno osvježenje u odnosu na dosadašnja nastojanja pregleda nacionalne povijesti.

Druga cjelina naslova *Regionalna povijest (259–403)* koncipirana je na način da tematski prati prvi dio knjige, tj. o svakoj regiji napisano je ono što prati temeljne razvojne sastavnice 18. stoljeća. U autorskom je smislu ta cjelina ostvarenje osmero pisaca. Ivana Jukić obradila je Sjevernu i Središnju Hrvatsku; Darko Vitek Istočnu Hrvatsku; Željko Holjevac Zapadnu Hrvatsku, i to Gorski kotar, Liku, Krbavu i Primorje; autorski dvojac Miroslav i Slaven Bertoša pišu o Istri, Rijeci i Kvarneru; hrvatski jug u kontekstu Dalmacije obradila je Lovorka Čoralić, a Dubrovačku Republiku i Boku Kotorsku Maja Katušić. Zadnje poglavlje ove cjeline koja razmatra regionalnu povijest odnosi se na Bosnu i Hercegovinu predstavljenu iz pera Vjerana Kursara. Biva zamjetnim da je svim regijama dan podjednak tekstualni prostor (izuzev Bosne i Hercegovine), no tematski nisu jednako obuhvaćene čemu je razlog u činjenici nejednake i svakako nedovoljne istraženosti hrvatske povijesti 18. stoljeća s obzirom na pojedine regije. Time ovaj pregled postaje i referentna točka historiografije sa smjernicama daljnjih istraživanja.

Treća i ujedno zadnja cjelina ove knjige naslovljena je *Hrvatska u međunarodnom kontekstu (407–521)*, a potpisuje je šest autora. Ivana Horbec piše o Habsburškoj Monarhiji, tj. o državnopravnom položaju Banske Hrvatske, o interesima Beča na tom prostoru, kao i njegova zanimanja za Dalmaciju i Dubrovnik nakon slabljenja i propasti Mletačke Republike. Poglavlje zaključuje osvrtom na društvene, kulturne i intelektualne veze. Lovorka Čoralić predstavlja utjecaj Mletačke Republike koji je u promatranom stoljeću izvršila na hrvatske zemlje. Sveta Stolica dobila je zasebno poglavlje iz pera Slavka Sliškovića u kojem se naročit naglasak daje odnosu papa i Hrvata. Ostatak Zapadne Europe, tj. poveznice Hrvatske s francuskim, engleskim i talijanskim prostorima obradila je Zrinka Novak. Autorica je posvetila pozornost i hrvatskim posjedima u rukama stranaca, kao i pokretu fiziokratizma na našim prostorima. Zdravka Zlodi pisala je o idejama međuslavske suradnje, posebno predstavivši hrvatsko-poljske i hrvatsko-ruske veze. Zadnje je poglavlje iz pera Vesne Miović, a tematizira odnose Osmanskog Carstva i hrvatskih krajeva tijekom 18. stoljeća.

Knjizi su kao dobrodošla pomagala dodana kazala osobnih imena (523–538) i zemljopisnih pojmova (539–551). Tu su i brojni zemljovid, koje je na temelju novih povijesnih istraživanja izradio Tomislav Kaniški, a koji uvelike obogaćuju ovo izdanje i iz razloga što su izvorno sačinjeni za ovu knjigu. Na samom kraju je i popis suradnika na Knjizi (553), njih sveukupno devetnaest, predvođeni Lovorkom Čoralić, u hrvatskoj historiografskoj javnosti zaslužnom i cijenjenom povjesničarkom, znanstvenom savjetnicom Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Ona, dakle, potpisuje uređivanje ovoga petog, a zapravo prvoga otisnutog sveska od zamišljenih sedam *Biblioteke Povijesti Hrvata* koja ima zadatak pružiti pregled hrvatske povijesti od kasne antike do suvremenog doba.

Recenzenti su prikazanog matičinog prvijenca *Biblioteke Povijesti Hrvata* Fani Celio Cega, povjesničarka ranonovovjekovne kulturalne povijesti Dalmacije, i Trpimir Macan, prokušani autor vrlo uspjele jednosveščane edicije, također pregleda naše nacionalne povijesti, objelodanjene prije četrdesetak godina u izdanju Matice hrvatske.

Ovoj knjizi valja izraziti toplu dobrodošlicu jer je višestruki novitet u odnosu na dosadašnje, značajne i nadasve potrebne preglede hrvatske povijesti. Rezultat je to mara

povjesničara i povjesničarki redom mlade i srednje generacije, okrenutih suvremenim tijekovima povijesne znanosti. Nije na odmet spomenuti i stil njihova pisanja koji njeguje hrvatski jezik, odiše za takve projekte potrebnom jednostavnošću, nikako površnošću, posljedično navedenom i pristupačnošću čitateljima raznih pa i stručnih profila, čime predstavlja ugodno osvježanje za historiografske tekstove.

Elvis Orbanić